

Vere sanctus

Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Lente 2011

Jaargang 10/nr. 1

Redactioneel

Beste lezer,

Al vanaf de eerste dag van zijn pontificaat hebben velen die zich bewust zijn van de lacunes in de huidige liturgische praktijk al hun hoop gesteld op Paus Benedictus. Zij hoopten dat hij als paus een begin zou maken met de ‘hervorming van de hervorming’ waar hij het tevoren in boeken en interviews zo vaak over had gehad: nl. de hervorming in de lijn van de traditie van de hervorming van de liturgie na het jongste concilie (1962-1965). Dat het Latijn daarbij een niet geringe rol zou spelen konden zij al voorvoelen omdat hij tijdens zijn allereerste mis als Opperherder zelfs de homilie in die taal had willen houden.

Wij staan nu op de drempel van het tweede lustrum van dit pontificaat en dat lijkt een geschikt moment om eens te kijken wat er ondertussen al veranderd is. En dat is heel wat. Zo heeft de bevoegde Romeinse instantie aan de H. Vader een reeks voorstellen gedaan, waarvan een aantal nog verder moeten worden onderzocht. De bedoeling is om de liturgie van morgen weer meer te doen aansluiten bij onze lange traditie en om ze tegelijk meer af te stemmen op wat de kerkgangers echt nodig hebben. Meer aandacht voor een gewijde sfeer en een breder gebruik van het Latijn horen erbij, net als meer aanbidding en minder impro-

visatie. Ook het herinvoeren van de tongcommunie en van de oostelijke gebedsrichting horen bij de aandachtspunten.

Dat is heel wat en het zal zeker jaren duren eer dit alles tot in alle parochies en alle kloosters zal zijn doorgedrongen. Maar dat hoort bij de strategie van deze Paus: geen overhaasting, want anders krijgt men soortgelijke toestanden als in 1970, toen van de ene dag op de andere een geheel nieuw missaal en een geheel nieuwe handelwijze aan het Godsvolk werd opgedrongen. Paus Ratzinger heeft uit deze kapitale blunder zeker lessen getrokken. Dat neemt niet weg dat hij op twee vlakken nu al heel concreet voor drastische verandering heeft willen zorgen.

Het eerste vlak is dat van de wetgeving. In 2007 heeft hij het motu proprio *Summorum Pontificum* uitgevaardigd, waardoor voortaan een priester in zijn eigen kerk de zg. tridentijnse liturgie – die nu ‘de buitengewone vorm van de Latijnse ritus’ heet – een plaats kan geven zonder daartoe bijzondere toestemming te moeten vragen. In dezelfde lijn heeft hij de Commissie *Ecclesia Dei* ondergebracht bij de Congregatie voor de Geloofsleer, waardoor hij ook het belang ervan heeft willen onderstrepen. Die Commissie werd al in 1988 door zijn voorganger opgericht, juist om alle kwesties die samenhangen met de liturgie van voor Vaticanum II te regelen.

Het andere vlak is echter niet minder be-

langrijk. Als Opperherder van Christus' Kerk is Benedictus ook leraar. En als zodanig beseft hij maar al te goed dat het geven van het goede voorbeeld cruciaal is in elke opvoedingsrelatie. Daarom heeft hijzelf, daarbij uitstekend geholpen door zijn nieuwe ceremoniaris, besloten in de pauselijke liturgie al één en ander op punt te stellen. Daar zijn wezenlijke zaken bij, zoals het weer centraal opstellen van het kruis op het pauselijk altaar, het geknielend en op de tong doen ontvangen van de communie die de Paus zelf uitreikt of het ruim inlassen van momenten van stilte tijdens de liturgische diensten. Maar ook andere zaken, zoals de nieuwe staf en het nieuwe pallium, de herinvoering van de pauselijke *tronetto* tijdens de grote diensten, het ruimere gebruik van Latijn en Gregoriaans en zelfs van de grote polyfonie. Het geheel van de pauselijke diensten straalt ook het belang uit dat aan de schoonheid gegeven wordt, omdat de aardse liturgie toch een voorafbeelding is en moet zijn van de hemelse.

Maar, denkt U misschien, wat sijpelt er van dit alles door in de kerk waar ik kom? Aan *Summorum Pontificum* wordt maar spaarzaam gevolg gegeven in onze contreien, dat is waar, al heeft onze nieuwe Aartsbisschop onlangs aan de Petrusbroederschap én aan het Christus-Koninginstituut, die allebei de traditionele liturgie zijn toegenegen, elk een kerk toevertrouwd. De gewone parochiekerken waar zulks kan, moet men daarentegen met een vergrootglas zoeken. En ofschoon hier en daar weer wat meer elementen van de echte Romeinse liturgie worden heringevoerd, moeten de gelovigen in verreweg de meeste kerken het alsnog stellen met wat ze kunnen krijgen. Er is wel een nieuwe, verbeterde versie van het nederlandstalig missaal in de maak. Hopelijk komt dat er snel en zal het ook op vele plekken het standaardboek worden. Want voor men aan de 'hervorming van de hervorming' kan beginnen moet natuurlijk eerst al de postconciliaire liturgie gecelebreerd worden zoals het hoort.

Er is veel om voor te bidden! ■

(mgr.dr.) L. De Maere
pastoor St.-Jacob Antwerpen
voorzitter VWHLL

Praktische toepassingen voor de 'hervorming van de hervorming'

Zoals gesteld werd in het artikel hierboven, *Redactioneel*, wie spectaculaire veranderingen verwacht in de liturgie in de komende jaren mag zich voorbereiden op frustraties.

De H. Vader stuurt aan op voorzichtige ingrepen, zonder overhaasting, die als doel hebben de liturgie te verrijken. Bij de ruimere mogelijkheden om de ritus van 1962 te gebruiken, gaf de H. Vader ook te kennen dat het niet zijn bedoeling was beide vormen van de Romeinse ritus (de *gewone* en de *buitengewone*) in concurrentie met elkaar te brengen, maar ervoor te zorgen dat « de twee gebruiksvormen van de Romeinse Ritus elkaar wederzijds kunnen verrijken ».

De nieuwe vorm kan elementen aanbren- gen bij de oude vorm. Het motu proprio *Summorum Pontificum* geeft aan dat lezingen in de volkstaal genomen kunnen worden uit een door de H. Stoel goedgekeurd lectionarium.

Dankzij een ad-hoc-comité van kardinalen (door Johannes Paulus II opgericht op 12 december 1986) kunnen we afleiden dat het niet de bedoeling is om de lectionaria van de nieuwe vorm te gebruiken voor een viering van de Mis in de oude vorm, want dat zou een mengeling van kalenders veroorzaken die niet wenselijk is. Volgens hetzelfde comité is er geen probleem bij het gebruiken van nieuwe Prefaties in de Mis van de oude vorm.

Het gebed voor de Joden in de diensten van Goede Vrijdag volgens de oude vorm, dient voortaan te gebeuren met het formulier van de nieuwe vorm.

Omgekeerd, *de oude vorm kan de nieu-*

we vorm beïnvloeden. Dit is absoluut evident. Waar de nieuwe vorm wat vrijheid laat, is het niet onwijs om te kiezen voor de traditionele manier, zonder te vergeten dat dit niet verplicht is. Op die manier zien we het Latijn en het Gregoriaans terugkeren in de vieringen volgens de nieuwe vorm van de ritus, al was het maar voor de Prefatie, het Eucharistisch Gebed of een bepaald gezang. Priesters die niet weten hoe hun handen houden wanneer ze achter het altaar staan, kunnen zich laten inspireren door de rubrieken van de oude vorm om het op een stijlvolle manier te doen.

Door verdieping van de studie van de beide vormen van de ritus zal de wederzijdse bevruchting waarvan de paus spreekt, spontaan gebeuren, op een discrete maar doeltreffende manier. ■

(dr.) P. François, pr.

Lezers vragen

Is het mogelijk om tweemaal te communiceren dezelfde dag?

Het antwoord wordt aangeboden door canon 917 van het Wetboek van Canoniek Recht: « Wie de allerheiligste Eucharistie reeds ontvangen heeft, kan haar op dezelfde dag opnieuw ontvangen alleen binnen de viering van de eucharistie waaraan hij deelneemt. »

(dr.) Pierre François, pr.

Lingua vivens

Het regent de jongste tijd klachten over het onderwijs: ouders moeten kamperen voor de schoolpoort om hun kroost in te schrijven in een school, waar dan een schrijnend gebrek aan discipline blijkt te heersen en de leerlingen weinig of niets bijleren... Valt er ergens dan nog goed nieuws te melden uit het onderwijs? Gelukkig wel: het Duitse katholieke persagentschap KNA meldde vorig jaar (9 april 2010) een toename van het Latijn in

het onderwijs (“*Der Latein-Unterricht ist wieder auf dem Vormarsch*”). Dankzij nieuwe schoolboeken, waarin het niet meer gaat over de Punische oorlogen maar over het alledaagse leven in de Romeinse Oudheid, beleeft het Latijn op Duitse scholen een verrassende bloei — overigens wordt er vandaag opnieuw gevochten rond Carthago, met Kadhaffi in de rol van Hannibal, maar de moderne strijdolifanten blijken geen partij voor het westers militair vernuft. In de nieuwe handboeken is geen plaats meer voor “droge spraakkunst en oude oorlogen”, maar bezoeken ene Flavia en Quintus het oude Rome en reizen ze door de antieke wereld. In negen jaar tijd nam het aantal Duitse scholieren dat Latijn volgt op school met 30% toe tot ca. 832.000 leerlingen in het schooljaar 2008-2009. Daarmee komt Latijn op de derde plaats na Engels en Frans als vreemde taal. Bovendien kunnen in veel gymnasia de leerlingen zowel Latijn als Engels volgen, wat vermijdt dat ze een keuze moeten maken tussen één van beide talen. Voor kinderen uit allochtone gezinnen blijkt Latijn dan weer een hulp om Duits aan te leren.

Wie toch geen Latijn volgde op school, kan nog altijd terecht op het internet. Zo moest een illustere onbekende in de gebedsweek voor de eenheid van de christenen in januari II. niet alleen een gebed voorlezen in een kerkdienst, maar het ook nog vertalen in het Latijn. Onze anonymus, die zichzelf *thaichicken* noemt, zette een proeve van vertaling op het internet, met de vraag om hulp (<http://community.livejournal.com/latin/490589.html>). Er kwam prompt een reactie van ene *filialucis* (dat klinkt al wat respectabeler dan een Thaise kip), die er fijntjes op wees dat vertalers niet volledig het wiel moeten heruitvinden, omdat een deel van het gebed kon overgenomen worden uit de Vulgaat (met name Joh.17,21). Deze “dochter van het licht” legde daarop naar eigen zeggen haar vertaling voor aan een bona-fide katholieke priester, die een goed latinist bleek te zijn en instemde met de volgende tekst: “*Deus, qui ut omnes discipuli tui unum essent, sicut et tu es unum (sic) cum Patre et Spiritu Sancto, orasti,*

concede propitius: ut oratione tua in cordibus mentibusque Christianorum omnium efficiatur unitatis incrementum. Qui vivis et regnas etc.”. De “Thaise kip” was uiteraard blij met de geboden hulp — we zullen maar aannemen dat het tweede “*unum*” een tikfout was — en verklaarde zelf niet katholiek te zijn en weinig notie te hebben van kerklating, maar bedankte toch met een vloeiend “*Maximas gratias tibi ago*”. Wie zei er alweer dat het internet ons dommer maakt? ■

Kurt Priem, pr.

Erratum

Communie op de tong. Sommige lezers hebben gereageerd op onze bewering in het len-tenummer van 2010, waarin werd gesteld dat in de Oosterse kerken de communie *nooit* op de hand wordt gelegd. We bedoelden eigenlijk bij de orthodoxen (en de eruit voortkomende uniaten). Daar ontvangt men wel eens niet-geconsacreerd brood op de hand (‘antidoron’), maar niet de eucharistische specie. In andere oosterse kerken is dit soms wel het geval, maar daar is hun door sommigen als onorthodox beschouwd verleden wellicht debet aan.

(mgr.dr.) L. De Maere

Mededelingen

Onze Werkgroep viert dit jaar zijn eerste decennium. Voor onze volgende ledendag hebben de vreugde en de eer Mgr. André-Joseph Léonard te verwelkomen op zaterdag 8 oktober 2011.

Het programma zal lichtjes aangepast worden voor deze bijzondere gelegenheid:

10u00: Conferentie in het hoogkoor van de kerk over « De liturgie en de kunst van het vieren » (vrije bijdrage).

11u00: Pontificale Hoogmis voorgegaan door Mgr. Léonard.

12u00: Aperitief in de Ontmoetingsruimte, aangeboden door de VWHLL.

13u00: Feestelijke lunch. Inschrijving en reservatie is nodig voor de lunch (25 € op onze rekening, zie nummer in colofon hieronder, o.v.v. ‘Ledendag 2011’).

14u30: Vespers en zegen met Allerheiligste.

Breng een vriend mee. Met deze slagzin willen wij een oproep doen om nieuwe abonnees te vinden voor deze tijdschrift. We moedigen u aan om was het maar één vriend van u te vinden die belangstelling heeft voor een verzorgde liturgie met plaats voor meer Latijn.

Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL) ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Lange Nieuwstraat 73 — 2000 Antwerpen

Wetenschappelijk comité: mgr.dr. J.F. Lescauwaet M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

E-post: jacobus.antverpiae@pandora.be

Webpagina VLL: www.latijnseliturgie.nl (Nederlandse Vereniging voor Latijnse Liturgie)

Verantwoordelijke Uitgever: L. De Maere (op het redactieadres)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE58 8900 2419 6679, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en ‘Nieuwsbrief’ resp. ‘E-brief’.

U kan ook steeds een geschenkabbonnement voor iemand aangaan!

© 2011 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie